

EIGEN SCHOOL.

WEST BRABANTSCH TYDSCHRIFT

VOOR. GESCHIEDENIS.
OUDHEIDSKUNDE.
FOLKLORE.
TAALKUNDE.

Eerste Jaargang Nr 7
15 Juli 1911

EIGEN SCHOON
WEST- BRABANTSCH TIJDSCHRIFT VOOR GESCHIEDENIS, OUDHEIDSKUNDE, ♦ ♦ ♦ FOLKLORE EN TAALKUNDE ♦ ♦ ♦
Verschijnende den 15 ^{den} van iedere maand
Inschrijvingsprijs : 2.50 fr. 's jaars
Voor al wat den opstelraad betreft gelieve men te schrijven naar het Bureel van Eigen Schoon te Opwijck ; voor al wat den dienst betreft naar het Bestuur van het Davidsfonds te Assche. -:- -:- -:- -:- -:- -:- -:-

1ste JAARGANG.

N° 7.

De Klokken van Opwijck

Den 21^{en} December van 't jaar 1576 (in vollen Geuzentijd) werd te Gent eene ordonnancie uitgegeven van den 12^{en} derzelfde maand, in dewelke de Generale staten en de Staatsraad, - zoogezegd in naam van den Koning Philips den II^{en} -, de kerken, kapittels en kloostervereenigingen verzochten de gouden, zilveren en koperen voorwerpen welke zij in hun bezit hadden binnen te leveren. Dit, zoogezegd, om met het goud en het zilver de Spaansche legers te bezoldigen en met het koper kanonnen te gieten. De schepenen der keure van Gent deden dit bevel uitvoeren: de kerken werden geplunderd en de geroofde voorwerpen naar Gent, in het klooster der verjaagde Minderbroeders overgebracht. (1)

Die ordonnancie kwam hier te Opwijck ook toe. Waar, zoo te denken alle rechtvaardigheid in, zou die openbare diefstal toch niet kunnen gepleegd worden zonder tegenstand te verwekken. Wat kon het echter baten? Het land was gansch ontredderd door den langdurigen burgeroorlog. De ordonnancie werd ondersteund door de hooge regeering van 't Land van Den-

---

1) « Item, also de prochiën van desen lande, elc in particuliere, beschreven waren bij mijne heeren schepenen van der Keure van Ghent ten fyne dat se souden afdoen hun clocken inventaruwen 't gout, selver ende metael van der kercken ende tselve bringen binnen der stede van Ghent. » (Landsrekening van Dendermonde 1577-78. Rijksarchief te Brussel).

dermonde ⁽¹⁾ die toen geheel geusgezind was, en uitgevoerd door de gewapende macht.

De pastoor, Heer ende meester Jan van Hoorenbeke, teekende verzet aan, maar moest toch ten slotte zijn kerk zien leëglunderen : « Ende alsoo den pastoor ende kerckmeesters bevolen was bij de commissarissen van Ghendt over te brenghen der kercken goedt, midtsgaders de ornamenten van de selve kercke, heeft de pastoor bij advijse van anderen aen sijn exellentie gedaen presentereen requeste om tselve te wederstaene » ⁽²⁾. De klokken werden echter uit den toren gehaald en met het zilverwerk naar Gent overgevoerd. En — zou men het gelooven ? — de kerk moest bovendien al deonkosten van dien diefstal nog betalen. Aldus vinden we in de kerkrekeningen : « Gegeven aen Adriaen Sarens van de clocken af te doene 1 pond 13 schellingen grooten... Ende tot Ghendt ende onderweghe als men de clocken wechvoerde, tsamen wel 13 sch. gr. ; ende de commissaris (van Gent) moest hebben 2 p. 12 sch. gr. ; — en de van de selve clocken naer Ghendt te voeren, 2 p. 15 sch. »

In een handschriftje uit dien tijd lezen we : « Dit is het opschrift van de clocken van Opwijck dewelcke te Gent gevoert zijn den 15 Meerte an^o 1578. De meeste (de grootste) clocke die dan ghevoert is, het opschrift is luydende aldus :

JHESUS ANNA EST NOMEN MEUM. FUSA SUM MECHLINIAE PER GEORGIUM WAGHENYS, ANNO DNI MCCCCCXII ⁽³⁾.

ende es alsdan bevonden weghende 1510 ponden.

D'andere cleen clocke, het opschrift was luydende aldus :

JAN VAN DER GHEYN HEEFT MY GHEGOTEN INT JAER ONS HEERE MCCCCCLXII
ende es alsdan bevonden weghende 676 ponden. »

Twee jaar later in 1580 werd de kerk van Opwijck, met 30 naburige huizen door de « malecontenten » ⁽⁴⁾ geheel in asch gelegd.

De klokken kwamen waarschijnlijk terug, op bevel van den hertog van Parma die er eindelijk in geslaagd was de oproerlingen van Gent en

---

1) Opwijck maakte toen deel uit van 't graafschap Vlaanderen. Bovenvermelde ordonnan-
cie werd niet uitgevoerd in Brabant.

2) Kerkrekening van Opwijck 1578-9 (ter pastorij berustende).

3) Jesus Anna is mijn naam ; ik ben gegoten te Mechelen door Joris Waghenys in 't jaer
Ons Heeren 1512.

4) Eene politieke factie gekomen uit 't Walenland zoogezegd om weer orde in 't land te
brengen, maar die eigenlijk den warboel nog meer kwam verwickelen.

Antwerpen in bedwang te houden (1588) (1). In welken staat ze waren moeten we raden. Het metaal van eene der klokken werd te Antwerpen verkocht voor klokspijs, aan 36 pond. Men moest immers geld slaan om de afgebrande kerk weer te kunnen opbouwen. Het kleinste klokje werd weer in den toren gehangen zooals blijkt uit eenen post der kerkrekeningen: « Betaelt den doender deser rekeninghe, van een dachure als men 't clocxken op den toren hinck. »

Men deed zoo voort met het éene klokje tot het jaar 1619. Na 30 jaren druk werk en allerhande opofferingen was de kerk weer heropgebouwd en gansch in orde, dank zij den iever van pastoor Hendrik Heynot die er zijne beste krachten bij ingeschoten had en uit hoofde van ziekte naar Antwerpen was gaan wonen, mits jaarlijksch pensioen.

Den 5^{en} Mei van 't jaar 1618 werd pastoor Gillis van Lokeren plechtig ingehaald. Deze merkwaardige man die onze kerk voorzien heeft van al die kunstvoorwerpen waar we nu nog fier op zijn, dacht eerst en vooral aan een klok. Met het klein tingelklokje van 1588 zou het nu niet meer gaan. Pas was hij eenige maanden in Opwijck of een contract werd aangegaan door den landdeken van Aalst Calenus, den pastoor, meyer, schepenen en kerkmeesters van Opwijck met Jan van den Gheyn, klokgieter te Mechelen. De klok zou omtrent 3000 brabantse wegen, aan 13 stuivers 6 penningen het pond. Van Lokeren vertelt ons nauwkeurig den toegang der zaken in zijn *Manuale*: « De Clock is in Opwijck ghearriveert een weinich voor H. Sacramentsdach, an^o 1619, en is voorgaende in de Conincx waghe te Mechelen bevonden swaer te wesen, met my present, Jan Lupaert, meyer, ende Paulus Hofman, schepene, acht en twintich hondert ende dertich ponden (2830 p.) ; de pannen syn naerghesonden en wegghen twee en vijftich ponden, soodat den coop in alles beloopt ter somme van 318 pond 8 schellingen 6 grooten. » De Kerk en de H. Geest (het Armbureel) stonden voor de helft der som in, het zij 159 p. 4 sch. en 3 gr. De andere moest betaald worden met giften der parochianen.

---

1) Te Lebbeke hadden de Gentsche geuzen ook twee klokken geroofd, die samen een gewicht hadden van 11000 pond. De eene voerden zij naar Vlissingen en hingen ze aldaar in den stadstoren; de andere werd gevoerd naar Gent, alwaar zij bleef tot in 't jaar 1588, wanneer zij, op bevel van den hertog van Parma, aan de kerk van Lebbeke werd teruggegeven. « Op den 2 Julij quam de clocke van Lebbeke deur Dendermonde van Ghendt, dewelcke ghehanghen hadde op het Belfort, die aldaer ghehanghen was bij de kerkbrekers van Ghendt, tot Lebbeke gestolen, die dezelve met groote schande moesten wederom geven, volghens het appointement ghemaect met den prince van Parma, als dan gouverneur van de Nederlanden. » (*Chroniques de Termonde*, publiées par A. Blomme bl. 28).

De klok werd gewijd den 12^{en} Juni 1619 en te dier gelegenheid heeft men twee dagen aan een stuk feest gevierd op 't Guldenhuis. (1) Al de notabelen: meier, burgemeester, schepenen, griffier, kerk- en armmeesters en voorts al de voorname ingezetenen waren op het feest verzocht met hunne vrouw. Pastoor Gillis van Lokeren met de Kapelanen of onderpastoors J. Bapt. van der Hulst en Joos Spanoghe zaten te midden der dischgenooten. Er geschiedde daar eene omhaling bij inschrijving die dadelijk 71 pond 18 sch. 10 gr. opbracht. De kerkrekening, gedaan op 1 Jan. 1620, geeft ons ruime inlichtingen over deze heugelijke « boerenkermis » : Er werd eene koe en een kalf geslacht ; tarwemeel, hesp, boter, eieren en zoetemelk in groote hoeveelheid aangekocht ; twaalf tonnen bier werden afgedronken. De spijskaart kan men dus volgenderwijze ineensteken : zoetemelk, rundvleesch, kalfvleesch, hesp-met-eieren. Men kan zich ook het uitzicht der feestzaal goed voorstellen : Het was toen immers de tijd van Teniers !

Om zoo een prachtig feestmaal gereed te maken betrouwde men geen gewonen dorpsherbergier. Een zekere Jan de Wolf kreeg 3 pond 6 sch. 8 g. « over sijnen aerbijt van koken, item voor de slete van 't hamellaken, servetten ende ten (tin) ende tghebruyck van ghelassen ende potten mitsgaders de schade. » Verder werden verschillende knechts nog betaald om op te dienen en te schenken.

Een kleine klok werd nog aangekocht, door Gillis van Lokeren in 1646. Zij werd gegoten door Bartholomeus Cauthals van Mechelen, waar-schijnlijk te Opwijck zelf, zooals het opschrift schijnt aan te duiden :

ME FUDIT BART. CAEUTHALS 1646 OPWIJCK

zij woog maar 237 pond en half. Zij kostte 11 stuivers het pond en werd betaald in 't geheel 17 pond 18 schellingen 3 grooten door heer Jan van Achter (kapelaan) en Hendrik Verspecht (burgemeester). Dit klein klokje, dat van toen af reeds de « Kleine Jan » heette, bestond nog als de Sansculotten in 't jaar 1798 de klokken kwamen stelen.

Het was vooral pastoor Vincentius de Hageleer (2), opvolger van Gillis van Lokeren in 1652, die voor een schoon gelui zorgde. Immers in 't jaar 1660 werden er twee nieuwe klokken gegoten door den klok-

---

1) Zetel der aloude Gulde van St Paulus. Het huis bestaat nog, op het Marktpllein, en is bewoond door den h. F. Devrée. Het draagt in ijzeren ankers het jaartal 1619.

2) De verdienstelijke schilderij die op zijn graf hing in de kerk, verbeeldende Kristus aan 't kruis, hangt nog te zien in de Conferenciezaal te Opwijck; onderaan ziet men, naast een opschrift, zijne wapens.

gieter Franchoys Fiefvel. Kapelaan Joos Beeckmans deed verschillende reizen, 't zij met den meier Adriaen Heyvaert, 't zij met den schepene Pieter Sarens, naar Dinant, Luik, Mechelen en Antwerpen, achter metaal. Ten slotte kregen ze te Antwerpen akkoord met Sieurs Jacques en Jan Baptist 't Santels voor 6000 pond « rootcooper » aan 2723 gulden en 5 stuivers ; — met Sieur Joannes Milchielsens voor 6000 pond « geil mitraille » aan 2250 gulden ; — met de W^e Franchoys Dor, voor 1979 pond « engels blockxtin » aan 1225 gulden. Het totaal gewicht der twee klokken zou dus ongeveer 14000 pond bedragen. Hieruit zijn zeker wel twee machtige klokken te vervaardigen. Het metaal kostte alleen 7198 gulden. Om deze onkosten te dekken werd eene leening aangegaan van 3500 gulden.

Het metaal nu moest bij schip uit Antwerpen naar Dendermonde gebracht worden waar men het met wagens kwam halen. Kapelaan Joos Beeckmans, die alles beredderde, heeft ons in zijne rekening verschillende feitjes opgeteekend die ons eenen eigenaardigen kijk gunnen in het leven van dien tijd. Ik haal ze hier aan zonder er de oude tint af te nemen. Men zal er o. a. in vinden dat de tolbeamten toen zeer gemakkelijk om te koopen waren en dat het « beschincken » even als nu een voorname rol speelde in de samenleving.

« Item betaelt tot Antwerpen op het Burhoofd over het beschincken der schippers ten respecte sy het mandeken met het ghelt ghelaeden hadden, over de sorghe van het selve ghelt, ende het lossen bij nachte
6 sch. gr.

« Item betaelt tot Antwerpen in onse herberghe over het tracteeren van den facteur van aldaer ende den facteur van Dendermonde ten respecte sy hebben besorcht dat wy geen en hebben moeten geven van clockspyse
11 sch. 7 gr.

« Item betaelt tot Dendermonde over de schipsvracht van het root cooper, geil mitraille ende engelstin, mitsg. het lossen vuyt het schip ende het laeien op de waeghens, ende het beschincken van eenighe schippers ende voerlieden op de werf, mitsg. noch 4 schell. voor een cortoisie voor den cnecht van den tollenaer tot Rypelmonde bedraeghende de somme van
7p. 18 s. 4 g.

« Item betaelt aen den weert in Opwijck tot Dendermonde over het gene de voermans d' een d' ander verwachtende aldaer verteerd hebben
8 sch. »

Het metaal geraakte aldus te Opwijck. Nu gaat meester Franchoys Fiefvel, de klokgieter, met zijn werklieden aan 't werk. Putten worden in de aarde gedolven en daarin de buiten- en binnenvormen der klokken

geplaatst. Het rood en het geel koper, gemengd met het tin wordt in een groot forneis te smelten gestookt met eene macht van stroo en hout door de boeren geleverd. Op het gepast oogenblik laat de klokgieter het gesmolten, brandend metaal in de vormen loopen en de klokken zijn gegoten. Joos de Plas « grofsmid » te St Lievens -Essche (in 't land van Aalst) smeedde de klepels en Anthon De Plecker (¹), gareelmaker te Opwijck, vervaardigde de nieuwe leëren riemen.

Alles is nu vaardig. Mijnheer de landdeken van Aalst kwam de klokken wijden en kreeg daarvoor 2 pond gr. (²). De versiersels van de klokken voor deze plechtigheid, « twee seyden maeyen » werden gemaakt door « Maeyken van der Vaerent, begyntjen tot Dendermonde » moei van onzen griffier Joos van der Vaerent. »

Zoo hadden we nu vier klokken te Opwijck met een totaal gewicht van over de 15000 pond. Het moest een machtig gelui zijn. Onze zware, vierkanten toren heeft daarenboven eenen schoonen galm. Geen wonder dan dat onze klokken beroemd werden. De geleerde geschiedschijver *Van Gestel* in zijn *Historia sacra et profona*, uit de tweede helft der 17^e eeuw, schrijft over onze kerken onze klokken : Hæc ecclesia, pulchretudine suâ, splendidis ornamentis, *campanis bene sonantibus* et elegantibus tabulis sese reddit spectabilem. » Deze kerk is waard bezocht te worden om hare schoonheid(ons schoon kerkje van dien tijd heeft men ongelukkig in 1784, met ze te vergrooten, in den wanschappen steenhoop van thans veranderd !), om hare prachtige ornamenten, *om hare welluidende klokken* en om hare sierlijke schilderijen (namelijk die van de Craeyer). »

In 1680 werden de 3 groote klokken hergoten door Meester Claudius Humblot. Zij moesten inderdaad erg beschadigd zijn want geen jaar ging er voorbij of de klokken moesten in aller haast uit den toren gehaald worden om ze te verbergen voor de plunderende vreemde legers die toen in alle richtingen ons landeken doorkruisten.

Van die hergoten klokken bleef de grootste onbeschadigd tot met den franschen tijd even als het kleintje van 1646. De twee andere werden hergoten te Leuven door Petrus van den Gheyn, de eene in 1736, de andere in 1762. Wij vernemen de opschriften dier klokken uit een handschriftje, bewaard in het kerkarchief ter pastorie, zonder datum of hand-

---

1) Eerste van den naam te Opwijck en stamvader van al die den naam dragen alhier. Hij zelf was geboortig van Assche.

2) « Item betaelt aen Mijnheere den lantdeken de somme van 2p. gr. over het **kersten** doen van de klokken deser kercke. » (Kerkrekening).

teeken. Het is opgesteld in het Fransch :

« Note ou désignation des cloches de la commune d' Opwijck : Sur la plus petite se trouve l' inscription suivante :

ME FUDIT BART CAEUTHALS 1646 OPWIJCK.

Sur la plus grande :

S. MARIA ORA PRO NOBIS

DON FRAN^o GONSALES DE ALVEDA VAN DEN RAEDE VAN OORLOGE VAN SIJNE MAJESTEIT, MAITRE DE CAMP, GENERAL VAN SIJNE LEGERS, GOUVERNEUR : EN HOOFT BAILLIU VAN STAD, LANDE ENDE CASTEEL VAN DENDERMONDE
DECANUS ET CAPITULUM ECCLESIAE B. MARIAE VIRGINIS OPPIDI TENERAMUNDENSIS

CLAUDIUS HUMBLLOT HEEFT MIJ GEGOTEN IN 'T JAER 1680

Sur une autre :

« ME FUDIT LOVANI PETRUS VAN DEN GHEYN ANNO 1746 CAMPANA ECCLESIAE OPWIJCKANAE. »

Sur une autre coulée à Louvain par Van den Gheyn en 1762 se trouve vers la partie supérieure :

« DE PRINCELIJKE PROCHIE VAN OPWIJCK » (1) plus bas :

« D'HEER PETRUS JOANNES DE LAUSNAY ERFAGTIG MEYER » ensuite les noms des Bourguemêtre et Echevins de ce tems, qu' au besoin on pourrait donner, et finalement :

« D'HEER CONSTANTIJN ALEX : VAN DER SCHUEREN GEAUTHORISEERDEN GREFFIER »

Toen de Franschen op het einde der jaren 1790 hier alles wegroofden kwamen zij te Opwijck ook aan om kunststukken en klokken te stelen. De Schilderijen van De Craeyer, de remonstrancie van Van Hoorenbeke en onze andere prachtstukken werden bij tijds uit de voeten geruimd, maar met de klokken geraakten ze niet weg zoodat de Fransche dieven ze op hunne wagens laadden. Naar het voorbeeld der mannen van Maxenzele hadden hier ook eenige dorpelingen, met Jan Staes aan het hoofd, de koppen bijeengestoken en heimelijk besloten de klokken binst den nacht van den wagen te halen om ze op den Singel, in den « Blakkenput » te werpen Maar de Franschen hielden wacht en hun plan mislukte (2).

Onze klokken, onze roem, werden 's anderendaags naar Brusse

---

1) Aldus genaamd omdat ze rechtstreeks afhing van den Keizer van Oostenrijk, als heer van Dendermonde. De andere groote gemeenten van 't land van Dendermonde droegen ook dien titel.

2) *Jan De Smedt* : De Sansculotten in Assche en omstreken.

gevoerd en ze zijn nooit meer weergekeerd. Plaatselijke overleveringen zeggen dat de grootste later in St Goedelekerk te Brussel gehangen werd, daar door den duur gebersten geraakte en eindelijk in de huidige groote bromklok vergoten werd.

Gedurende 8 jaar stond onze grijze toren ijl en stom. In 1806 werd er voor twee klokken gezorgd : Het zijn de huidige « tweede klok » en de tingelklok die den naam van « kleinen Jan » overgeërfd heeft. Hier zijn de opschriften : Op de eerste :

ANDRIAS VAN DEN GHEYN ANNO 1806 ME FUDIT LOVANIE.
DEN EERWEERDEN HEER VAN OPDENBOSCH, PASTOR, PETER.
JUFFROUW THERESIA PETRONELLA BAUWENS (1), METER.

Op den « kleinen Jan » :

ANDREAS VAN DEN GHEYN ME FUDIT ANNO 1806.
INCOLARUM DE ZELO NASCOR (2)
D' HEER LUDOVICUS MOENS, (3) PETER
JUFFROUW JOANNA THERESIA VAN DEN DRIESSCHE, METER

Twee andere klokken, de tegenwoordige groote en de derde werden gegoten te Leuven in 1870 door Severinus Van Aerschodt. Op de grootste leest men :

DIVAE VIRGINI MARIAE ABSQUE LABE CONCEPTAE SACROR (4)
PETRUS JOSEPHUS DESMEDT, PETER
ET CATHARINA VEREERTBRUGGHEN, METER
LUDOVICUS JANSENS, PASTOR.
ME FUDIT LOVANIE SEVERINUS VAN AERSCHODT.

Op de andere :

SANCTO JOSEPH VIRO MARIAE CASTO AC FIDELI VOVERE (5)
LUDOVICUS VAN LINTHOUT
ET JULIANA PETRONELLA STAES
LUDOVICUS JANSENS, PASTOR
ME FUDIT SEVERINUS VAN AERSCHODT.

Het gewicht dezer twee laatste klokken is 3133 en 1150 kilos.

Opwijck.

J. LINDEMANS.

---

1) Th. Petron. Bauwens werd geboren in 1726 (zij was dus nu 80 jaar oud) als dochter van den advocaat Lieven Bauwens (broeder van den griffier Jan Bauwens). Zij was weduwe van den meier Petrus Joannes de Lausnay († 1750).

2) Ik ben geboren uit den iever der inwoners.

3) Toenmaal schepene.

4) Aan de heilige Maagd Maria, zonder vlek ontvangen ben ik toegewijd.

5) Wees den heiligen Jozef, den zuiveren en trouwen echtgenoot van Maria, toegewijd.

Dom Beda Regaus

Laatste proost der abdij van Affligem.

(Vervolg van blz. 90)

Eindelijk toch wordt hem bericht dat hij aanvaard is ; doch tevens de zonderlinge raad gegeven, dat het onnoodig is in het klooster te treden, daar hij weldra zou doorgezonden worden. Moest hij dan zijn geliefkoosd plan laten varen ofwel een alles behalve rooskleurige toekomst te gemoet gaan ? Martinus wilde dit laatste beproeven en daarom antwoordde hij beslist : « dat hij met de gratie Gods zich zoodanig zou gedragen dat men geene reden zou hebben om hem door te zenden ». Nu evenwel ontmoette hij nieuwe moeilijkheden van wege zijne familie en vrienden, die hem op zijn besluit wilden doen terugkeeren en hem voor oogen brachten, hoe dwaas het zou zijn, na zoovele weigeringen ontvangen te hebben, zich bloot te stellen aan het gevaar aan de deur gezet te worden, tot zijne schande en die zijner familie. Alles bleef vruchteloos. Den 1 October 1739 trad Martinus in het klooster en ontving, den 15 December daar opvolgend, het kleed van den H. Benedictus onder den naam van Beda. In het noviciaat stond hij onder de leiding van den wijzen en deugdzamen D. Celestinus De Koninck ⁽¹⁾, die de roeping van den nieuweling meermalen beproefde. Desniettegenstaande bleef Beda getrouw en mocht hij zich den 8 Januari 1741, door de kloosterbeloften aan God toewijden. Nu was Beda monnik van Affligem geworden. Had hij veel geleden om dit doel te bereiken, veel zou hij ook in zijne laatste levensjaren te verduren hebben door van « zijne moeder » gescheiden te worden. Na zijne professie deed Beda zijne theologische studien in de abdij, waar toenmaals C. F. Toubeau, en Joannes Scheffers, beiden wereldlijke geestelijken, onderricht gaven ⁽²⁾. Beda ontving het subdiaconaat den 21 September 1742, het diaconaat den 19 September 1744, en de priesterlijke wijding den 12 Juni 1745. Volgens een bestaand gebruik zong hij zijne eerste H. Mis eene maand later, den 11 Juli.

Erratum : Bladz. 87, laatste regel, lees 6 in plaats van 9 April.

1) Geboren te Wambeke en den 30 October 1701 gedoopt « sub conditione » Jacob Truyts, pastoor van Ternath (waarschijnlijk zijn oom) was zijn peter. D. Celestinus overleed den 17 Maart 1746.

2) De Eerw. H. Toubeau werd korts daarop pastoor van Bersillies, nabij Beaumont : Den 17 Juni 1743 werd hij opgevolgd door J. Scheppers, priester van 's Hertogenbosch, later pastoor van Bolhertog. Deze ontving jaarlijks 240 gulden. Beda getuigt van hem « dat hij zeer ijverig was, en zeer methodisch in zijn onderwijs. » Voor het jaar 1721 was de vermaarde Petrus Dens ook leeraar in onze abdij. Sedert 1750 nam men opnieuw monniken van het klooster als professoren der theologie.

Mildelijk zag hij thans zijne standvastigheid in de beproevingen beloond. Zoete vreugde overstroomde zijn hart nu hij tot de priesterlijke waardigheid verheven en tevens onafscheidbaar verbonden was aan zijne geliefde abdij. Voortaan zou hij ook zijne beste krachten tot haar welzijn besteden en nog lange jaren dezen plicht van dankbaarheid met den diepsten ernst, zijn karakter eigen, vervullen.

Zijne oversten hadden intusschen in Beda een naarstigen, talentvollen werker ontdekt en vertrouwden hem achtereenvolgens het ambt van bibliothekaris (den 8 Juli 1746), van novicenmeester (22 October 1747), en van onderprior toe (20 October 1750). In deze verschillende bedieningen werd Beda allengs vertrouwd met het bestuur der abdij en deed hij daarenboven, door den omgang met velerhande personen, eene rijke onderzanding op, die hem later zoo goed te stade zou komen. Van dit tijdstip ook voelt hij meer en meer neiging tot de studie der geschiedenis, en dagteekent het ontwerp eener volledige geschiedenis van Affligem, doch dat eerst vele jaren later zou verwezentlijkt worden.

Beda had nu geruimen tijd de proosten (¹) ter zijde gestaan in de geestelijke leiding der abdij, toen hij den 27 October 1760 met de zorg der tijdelijke goederen werd belast. Eene gewichtige bediening werd aldus op zijne schouders gelegd. De bezittingen van Affligem waren uitgestrekt, en de rechten des kloosters werden nu hier, dan elders betwist. Het kwam er dus op aan iemand te kiezen die op de hoogte was van deze rechten, en vertrouwd was met de oude oorkonden en titels der abdij. Alhoewel deze bediening stoffelijk was, toch wist Beda er zich met lof van te kwijten. Gedurende drie jaar zou hij zijn tijd en zorgen er aan wijden, en zelfs, later, proost zijnde, wilde hij nog een uitgebreid werk schrijven over de rechten en bezittingen des kloosters om het bestuur ervan te vergemakkelijken.

De proost Fulgentius, was intusschen den 29 Augustus 1763 overleden. De aartsbisschop van Mechelen Franckenberg kwam dan naar onze abdij om, als abt van Affligem, de keuze van den nieuwen proost voor te zitten. Den 15 September werd Dom Beda Regaus tot proost verkozen en onmiddelijk door den aartsbisschop goedgekeurd en in zijn ambt aangesteld. De nieuwe proost telde bijna 45 jaar, en vijf en veertig andere jaren zou hij nog arbeiden voor zijn geliefde abdij, opdat zij den luister van vroegere dagen terug mocht zien herleven.

---

1) De proost Odo De Craeker, die aan Beda het kloosterkleed had geschonken, was den 25 Maart 1743 overleden. Hij werd opgevolgd door Radulphus Crucken, die sedert 1732 de bediening van pastoor der nieuwopgerichte parochie van Opdorp had waargenomen, en den 1 Mei 1758 overleed. Dan werd Fulgentius Biebuyck tot proost van Affligem verkozen.

Zijn ambt vorderde veel beleid en takt, te meer daar Affligem, sedert hare inlijving in de bisschoppelijke « mensa », zich in een eigenaardigen en ingewikkelden juridischen toestand bevond. De proost had weliswaar de gewone jurisdictie voor het inwendig bestuur des kloosters, maar aan den aartsbisschop, in zijne hoedanigheid van Abt, bleef een uitgebreid recht in het bestuur van het klooster en van hare afhankelijke huizen van Bornhem en Neer-Waver (¹). Alhoewel dit alles lichtelijk aanleiding tot geschillen had kunnen geven, bestatigde men niettemin dat zulks vermeden werd door de goede verstandhouding en het wederzijdsch vertrouwen tusschen den aartsbisschop Franckenberg en den proost. De aartsbisschop koesterde voor zijne abdij van Affligem eene oprechte genegenheid, en waardeerde zeer de hoedanigheden en het karakter van den proost. Deze was ook op de hoogte zijner taak, en legde daarbij eene groote zakenkennis en onvermoeide werkzaamheid aan den dag. Door zijne edele inborst, zijne bescheidenheid en openhartigheid won hij allentwege duurzame en vereerende vriendschapsbetrekkingen. Men leze slechts zijne briefwisseling met den aartsbisschop Franckenberg, de pauselijke gezanten Ghilini en Busca, verschillende bisschoppen, de oversten van andere kloosters, geleerden, enz. (²). Maar de hoofdtrek van Beda's karakter, de drijfveer van al zijne ondernemingen is zijne kinderlijke liefde voor zijne abdij, zijne « bedrukte Moeder » zooals hij ze noemt, zinspelend op het latijnsche woord « affligere » bedroeven.

Beda's ijver en werkzaamheid schenen te verdubbelen naarmate zijn arbeidsveld uitgestrekter werd. Te midden der beslommeringen van het bestuur eener aanzienlijke abdij, vond hij nog gelegenheid om uitgebreide geschiedkundige en ascetische werken te schrijven. Er is meer. Deze werkzaamheid van Beda was vooral eene gevolgtrekking zijner principen, een onderdeel in zijn ontworpen plan, een middel om het doel te bereiken, waarna hij streefde, namelijk : den opbloeij zijner abdij onder verstandelijk, zedelijk en stoffelijk oogpunt. Dat de nieuwe proost dit grootsche plan koesterde blijkt uit menige plaats zijner geschriften ; dat hij ook tevens den wil had, en de daad bij het woord voegde, toonen zijne menigvuldige ondernemingen. Een zijner eerste zorgen betrof de stelselmatige herinrichting van het archief. De overgeblevene oorkonden

---

1) De rechten en voorrechten der proosten welke sedert de inlijving vele veranderingen ondergaan hebben, zijn zeer duidelijk uitgelegd in het werk van D. Beda : *Directorium Hafligemense*. blz. 152 - 171.

2) Deze briefwisseling wordt nog bewaard in het archief van Affligem, *Collectio Epistolarum* t. V en VI.

werden geklasseerd, de registers en de stukken die eenig belang hadden voor de geschiedenis opgezocht, ingebonden, in afzonderlijke kasten gerangschikt, en een algemeene lijst van het archief opgesteld.

Het is mogelijk dat Beda uit hoofde van zijn ambt, een oogenblik afgezien heeft van het plan eene volledige geschiedenis van Affligem te schrijven, want ten jare 1764 houdt hij zich onledig met zijne eerste pennevruchten, de eerstelingen van zijn ontlukend talent, te verzamelen en over te schrijven in zijne « Delitide. » Ook schreef hij toen nog een ander werk zijn « Commendatorium » waarin hij den lof maakt van de oude abdij. Weldra kwam hij op dit besluit terug. Immers drie jaar later begint hij zijn « Hafflighemum illustratum », en daar geeft hij reeds van den beginne af doorslaande bewijzen hoezeer hij vertrouwd is met de geschiedenis der abdij en met de algemeene geschiedenis, wat eene niet geringe voorbereiding veronderstelt. Zijne geschiedkundige vorming dankte hij aan de grondige studie van de groote werken van Dom Mabillon, Martène, d'Achéry en andere Mauristen. In de uitvoering zelf toonde hij zijne breedheid van opvatting. Menig andere zou zich wellicht tevreden hebben gesteld met eene nuchtere voortzetting van de vorige kronijken, maar Beda wist hoevele leemten er zelfs in hunne werken bleven aan te vullen, en daarom besloot hij de geschiedenis van Affligem gansch te hernemen ten einde ernstig, wetenschappelijk en duurzaam werk te leveren. Het oogenblik was overigens zeer gunstig. De archieven waren heringericht ; van vele dokumenten die vroeger ontbraken, werden afschriften genomen ; een overvloedig materiaal was toen nog voorhanden, en het deel onzer archieven door den aartsbisschop bewaard was meer toegankelijk geworden dan vroeger. Daarenboven mag Beda's onderneming om eene bijzondere reden verdienstelijk heeten, daar vele dokumenten te loor gingen gedurende de Fransche omwenteling. Doch hierover meer in het tweede deel dezer studie.

Dit alles belette geenszins dat de nieuwe proost zijne meeste zorgen wijdde aan het handhaven der kloosterlijke regeltucht. Daarin ging hij bescheiden, doch tevens met vastheid en krachtadigheid te werk. Met bescheidenheid, daar hij aan de verzachtingen door den Abt, en vooral door Paus Benedictus XIV goedgekeurd, geene afbreuk deed; maar buiten die grenzen leende hij zich geenzins tot verdere verzachtingen. Beda wist dat de aartsbisschop dezelfde meening was toegedaan en hem desnoods zijnen steun niet zou ontzeggen, en zijn ijver bijgevolg niet zou tegenwerkt worden.

(Wordt voortgezet)

D. VINC. COOSEMANS. O. S. B.

Kleudden

(Vervolg van blz. 94)

6. Kleudden gaat mee naar de hoogmis.

Diezelfde Merten vertelde en hield staan dat het in Humbeek algemeen bekend was dat zijn vader, die aldaar woonde, op 'nen Zondag vergezeld werd naar de Hoogmis door Kleudden onder de gedaante van een verken. « Hij ging meê de kerk in, vertelde hij, en bleef de gansche mis naast mijn vader gerust liggen. En iedereen had dat gezien ! »

(Meysse)

H. VAN DIEVOET (Uit den volksmond)

7. Kleudden : Een wit konijn dat spreekt.

Een oude man die nog maar onlangs gestorven is, vertelde mij het volgende :

« Ik woonde als knecht te Wolverthem op den Bieshoegt. Met mij was daar nog een jongen van Brusseghem en, gelijk wij 's avonds eens van zinnen thuis weer naar onze hoeve terugkeerden, zagen wij op den barreel van de weide tegen het kasteel van Vijlst, een wit konijn zitten. Wij waren elk voorzien van eenen goeden stok, tegen alle gevallen.

Mijn gezel zei : « Wil ik dat konijn daar eens afslaan ? » — « Doe dat niet, antwoordde ik hem, wie weet of het Kleudden niet is ! » — Maar hij en luisterde niet en sloeg met zinnen stok het wit konijn van den barreel. Op 'nen wip zat het er terug op en het snauwde ons toe, zoo hard het maar schreeuwen kon : « Doe dat nog eens als ge durft ! »

Het was Kleudden. Wij maakten dat wij uit de voeten waren.

Id.

8. Kleudden te Meysse in het dorp onder de gedaante van een veulen.

Over een vijftigtal jaren liep Kleudden, onder de gedaante van een veulen, alle avonden van 9 tot 11 uren, van in de dreef d'Hoogvorst tot op het gehucht Hasselt ; dus door gansch de gemeente. Niemand zag het veulen ; maar men hoorde klaar dat het voorbij liep aan het getrappel op de kassei en het fel gerammel der bellen die aan zinnen hals hingen. Ieder had er schrik van en men waagde het enkel door de zoldervensters te komen loeren. Sommige « laatheeren » die nog op de baan waren spoedden zich dan achter huis of haag om door Kleudden niet verongelukt te worden.

Id.

9. Kleudden onder de gedaante eener witte vrouw.

Voor vele jaren verscheen kleudden 's avonds nog als een witte « madam ». Het gebeurde dat twee of drie personen van een gezelschap

Kleudden « promintelijk » zagen en de andere niet.

Meysse.

Id.

10. Kleudden schudt de paardenknechten in 't water.

't Is gebeurd op eene hoeve van Asbeek over zeer vele jaren. Men had toen de gewoonte de paarden te laten grazen op de klavers en 's avonds moesten de knechten de dieren dan naar huis halen. 't Gebeurde soms dat er een paard meer stond, vooral als men dierf gaan na negen uren. Zekeren avond nu, waren ze zoo wederom met de paarden van 't veld gekomen, maar alvorens ze in den stal te zetten wilde men ze eerst laten drinken in den hofvijver. Van zoohaast als ze in 't water kwamen schudde een der paarden — dat was Kleudden ! — zijnen ruiters af, liet hem spartelen en was verdwenen.

Assche.

J.-B. DE PAUW (Uit den volksmond)

11. Elders vertelt men in denzelfden zin dat, als de paardenknechten hunne beesten 's nachts op de weide brengen, en als zij 's morgens op hun eigen bekend paard meenen te springen, zij integendeel op Kleudden's rug zitten, die dan snel als de wind met hen begint te loopen, tot hij hen verder in een sloot of waterplas neersmakt. Terwijl de man daar tracht uit te kruipen, ligt Kleudden op zijnen buik ter aarde, luidkeels lachend om de schoone grap.

(A. DE COCK en Is. TEIRLINCK. Brabantsch Sagenboek. b. 83, met aanduiding der plaatsen : Ramsdonck, Meysse, Zellick, Bodegem, Ternath).

12. Kleudden breekt in twee stukken.

Eenige peerdenknechten bewaakten op zekeren nacht de vier koppels peerden van hunne hoeve, die in eene aanpalende weide graasden. Toen het eindelijk tijd werd om naar huis terug te keeren, en zij de peerden samenbrachten, bemerkten zij dat er nu negen waren in plaats van acht, en daar geen hunner onderscheiden kon welk vreemd peerd zich onder het troepje gemengd had, besloot men de negen dieren naar den stal te brengen. En wat gebeurde er ? Men moest een breede beek voorbij, en zie ! het peerd dat de jongste knecht bereed, begon me daar op eens te steigeren, en wip ! daar sprong het met hem over de beek. En wonder genoeg, juist te midden van 't water brak het peerd in twee stukken, en de knecht viel in het water, terwijl Kleudden, want hij was 't, op den anderen kant luidkeels stond te lachen, al roepende : « Nu heb ik u g'had, he, nu heb ik u g'had ! »

Wambeek.

Pol DE MONT. (Volkskunde I. 74) (1).

---

1) Uit Brab. Sgb. I b. 85

13. Kleudden straft vloekers.

Te Merchtem waren er eens knechten die zoo schrikkelijk « nijg » gevloekt hadden dat zij, als ze te biechten gingen, weggezonden werden van den pastoor. Zij gingen dan bij nen pater en, op belofte van zich te beteren, kregen ze toch de absolutie. De pater zei dat Kleudden bij hen al wel geweest was, maar dat hij nog zou terugkomen. Hij legde hen uit waaraan zij hem zouden herkennen. Zij moesten er mede naar huis komen « maar hem niet in het water leiden of met hem niet in den stal gaan » ; op de koer moesten ze hem het gareel aansteken en hem in den ploeg spannen. Een knecht moest met den ploeg rijden, zonder te zien waarheen of waarin. Twee mannen moesten op Kleudden slaan zoo hard zij maar konden, doch « niemand mocht een woord spreken » (1)

Als ze nu zoo een geruimen tijd geploegd en geslagen hadden werden ze vermoeid en een van de twee riep : « Ei ! ik kan niet meer ! » In eens verdween Kleudden en van zeer ver in 't veld moesten ze hunnen ploeg naar huis dragen.

Assche.

J. DE PAUW (uit den volksmond)

14. Kleudden schijnt er nog al op uit geweest te zijn de geweldige vloekers te straffen. In het *Brabantsch Sagenboek* I b. 91 vermelden A. De Cock en Is. Teirlinck ook een paar sagen waar Kleudden met zijn keten de vloekers afranselt en ze halfdood laat liggen. (Boendaal, Elsene en Noorden van Brabant).

Vogeltaal in West - Brabant

(Aanvulsel)

Eenige spreuken waarin de taal der vogelen nagebootst wordt zijn ons nog toegekomen uit Meisse en uit Assche. De eerste hebben we weer te danken aan den heer H. van Dievoet, de andere aan een blinden man die op het gehoor alle vogelen der streek kan herkennen.

De **botvink**, als iemand rond of onder den boom staat waar zij woont waarschuwt te Meisse met een : « Buskewiet ! Gade weg of ik schiet ! »

De **groensel** komt des winters aan de deur bedelen, roepend : « Mijne vriend ! Mijne vriend ! »
(Assche)

De **kaasmees** zingt : « Sussepee ! sussepee ! brengt mij 'nen bundel wortelen mee ! »
(Meisse)

De **kwakkel** slaat in 't veld : « Potverwot ! mijnen steert is bot ! »

---

1) Wellicht om hen 't gedurig vloeken op de peerden te leeren.

Poverjan van wien men zegt dat hij zoowel van armoe als van weel de zingt omdat hij zich bij alle wêer hooren laat, zingt te Meisse : « Klieft wishout uit mijn beenen ! »

De roetaard beter gekend in andere dorpen onder den naam van **Hennen** of **Hennewuiten**, zit achter de kleine vogels om ze te pakken, al schreeuwend : « Da 'k u krijge ! Da 'k u krijge ! » (Assche) Te Meisse zingt hij van de kerzen, waarvan hij een bijzonder liefhebber is : « Zijn de kerzen goed ? Ik vret ze op als ge u niet en spoedt ! »

Kronijk

M. Juliaan van der Linden, advokaat en volksvertegenwoordiger te Brussel, die van eerstaf ons tijdschrift met de belofte zijner zeer gewaardeerde medewerking vereerde, werd door de *Koninklijke Vlaamsche Akademie* in hare zitting van 14 Juni ll. tot *briefwisselend lid* verkozen. De heer van der Linden verdiende ten hoogste dit blijk van hoogachting, niet alleen door zijne krachtige vlaamschgezinde overtuiging die nooit ten achter bleef als de rechten der Vlamingen in de Kamers moesten verdedigd worden, maar ook door zijne wetenschappelijke kundigheden als oudheidkundige en folklorist. *Eigen Schoon* is fier zijnen medewerker hiermede geluk te mogen wenschen.

Wij zijn verheugd de gelegenheid te hebben met het verschijnen van het « Brabantsch Sagenboek » hulde te brengen aan een ander man uit onze streek, **M. Alfons De Cock**, wiens leven is geweest, zoo als een schrijver zich onlangs uitdrukte : « een drang naar weten en doorgronden. »

M. Alf. De Cock, geboren te Hedersem in 1850, thans verblijvend te Antwerpen, maakte zich vooral verdienstelijk door zijne grondige studien op het gebied der Folklore, en werd er wegens tot briefwisselend lid der Kon. Vl. Akad. verkozen.

Hij bestuurt sinds lange jaren het tijdschrift *Volkskunde* dat hij zeer hoog houdt. Onder zijne menigvuldige geschriften noemen wij de twee standaardwerken der Vlaamsche Folklore, die hij schreef in samenwerking met Is. Teirlinck, *Kinderspel en Kinderlust*, 8 deelen (Gent 1902-08) en *Brabantsch Sagenboek*, 3 deelen waarvan reeds 2 verschenen, namelijk : *Mythologische sagen* en *Christelijke sagen* (1909 en 1911.) Dit laatste werk vooral is gansch onontbeerlijk aan onze Brabantsche folkloreliefhebbers. Wezen hem nog lange jaren gegund ten bate der *Volkskunde*.

